

II

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

413. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ VE DNECH 15. A 16. PROSINCE 2004

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Evropské pojistné smlouvě
NEREVIDOVANÝ PŘEKLAD

(2005/C 157/01)

Dne 17. července 2003 se Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s čl. 29, odst. 2 svého jednacího řádu, rozhodl, že vypracuje stanovisko k Evropské pojistné smlouvě

Specializovaná sekce „Jednotný trh, výroba a spotřeba“, pověřená přípravou práce Výboru v této věci, vypracovala své stanovisko dne 10. listopadu 2004 (zpravodaj: M. J. PEGADO LÍZ).

Na svém 413. plenárním zasedání ve dnech 15. a 16. prosince 2004 (zasedání ze dne 15. prosince), Evropský hospodářský a sociální výbor přijal následující stanovisko 137 hlasy pro, 1 hlasem proti, 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Úvod: cíl podnětu a seznámení s důvody

cích ze současné rozdílnosti právních úprav, co se týče definování a ustanovení pojistné smlouvy;

1.1 Základní principy, kterými se řídí uzavírání a platnost pojistné smlouvy, se od jednoho členského státu Evropské unie k druhému liší podle jejich právních úprav, a to i přes společné základy a přes velmi podobnou strukturu.

— identifikovat společné zásady různých národních systémů, jimiž se řídí pojistné smlouvy a oblasti, jež mohou být předmětem harmonizace z hlediska odborného a právního;

1.2 Jelikož je pojistná smlouva základním prvkem fungování vnitřního trhu, protože přináší větší jistotu v obchodních vztazích mezi prodávajícími zboží a poskytovateli služeb a spotřebiteli, rozdíly v pravidlech, týkajících se hlavních aspektů pojistné smlouvy v národních právních rádech by mohly tvořit překážky k dosažení vnitřního trhu a bránit obchodování s tímto finančním nástrojem za hranicemi.

— zamyslet se nad možným řešením a navrhnout vzory, formulace nebo nástroje, jež by měly být přijaty, aby byla dosažena co nejhodnější úprava pojistné smlouvy na úrovni Společenství.

1.3 Cílem tohoto stanoviska z vlastní iniciativy je tudíž upozornit kompetentní orgány na národní úrovni i na úrovni Společenství k nutnosti a příhodnosti:

— vypracovat přehled otázek a problémů pro spotřebitele a pro dosažení a dobré fungování vnitřního trhu, vyplývají-

1.4 Od počátku přípravných prací na tomto stanovisku z vlastní iniciativy bylo zásadně důležité moci počítat se spoluprací a s účastí členů skupiny pověřené „Předefinováním práva, jímž se řídí evropská pojistná smlouva“, vedené a koordinované profesorem Fritzem REICHERTEM-FACILIDISEM z Univerzity v Innsbrucku a skládající se z význačných právníků a odborníků na pojistné právo z 15 evropských zemí.

1.4.1 Byli jsme proto velmi potěšeni okamžitou odpovědí profesora REICHERTA-FACILIDÉSE na naše pozvání, v níž napsal, že je ochoten přijmout účast na naší práci jako odborný poradce zpravodaje, a ihned připravil první příspěvek (*position paper I*).

1.4.2 Stalo se však, že během práce na tomto stanovisku profesor REICHERT-FACILIDES zcela nečekaně zemřel.

1.4.3 Zájem, s nímž se profesor REICHERT-FACILIDES během celého svého života věnoval intenzivní akademické práci na téma pojišťovnictví, a jeho projekt „Předefinování“ bohatě odůvodňují odkaz na jeho práce v tomto stanovisku a rovněž zvláštní zmínku o naší vděčnosti za jeho neobyčejné zaujetí pro věc, čímž chceme vyjádřit svůj smutek nad touto ztrátou a vzdát upřímnou poctu jeho památce.

1.4.4 Tato příčina vysvětluje a odůvodňuje, proč níže uvádíme podstatnou část jeho „*position paper I*“, který vypracoval jako úvod k práci, jež je základem tohoto stanoviska, a který je jedním z jeho posledních spisů

„1. Rozmanitost evropských zákonů o pojistné smlouvě představuje vážnou překážku k dokončení jednotného pojistného trhu. Takový je od počátku postoj naší skupiny, k němuž se mimo jiné přihlásil i EHSV především ve svém stanovisku z vlastní iniciativy ‚Spotřebitel na pojistném trhu‘ z 29. ledna 1998 (Úř. věst. C 95, 30.3.1998, s. 72; viz např. odst. 1.6 a 2.1.9 pododst. 2). Zdá se, že se Komise mezitím k tomuto postoji připojila (viz sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě z 12. února 2003 ‚Koherentnější evropské smluvní právo – akční plán‘, COM(2003)68 konečné znění, Úř. věst. C 63, 15.3.2003, s. 1, dále jen ‚akční plán‘; viz v tomto dokumentu například odstavce 27, 47, 48, 74).

2. Harmonizace zákonů, což zjevně platí i pro právo pojistných smluv, se musí provádět jedině na základě velmi seriózních studií srovnávacího práva. Cílem naší skupiny je nalézt řešení ‚restatement‘. Co znamená ‚restatement‘? Tento termín vychází z anglického ‚to restate‘, což znamená ‚vyjádřit znovu nebo přesvědčivě‘. V právním oboru je ‚restatement‘ odborný termín užívaný ve Spojených státech. Je dobře znám v odborných kruzích, popisuje souhrn pravidel pocházejících z pramenů různých, i když s podobnou podstatou, uvedených do systému a sjednocených s ohledem na dosažení ‚nejlepšího řešení‘. Tuto práci provádí na soukromém základě, nikoliv legislativním, American Law Institute. Základní podobnosti mezi různými prameny ve Spojených státech vyplývají ze základu Common Law, jenž je společný pro (různá) soukromá práva různých federálních států. Stejně tak v evropském pojistném právu jsou podstatné podobnosti dány předmětem – pojištěním. Tento předmět již svou povahou zakládá potřebu vytvořit podobná pravidla. Hlavní linie vedoucí k ‚nejlepšímu řešení‘ práva pojistných smluv by mohly být následující. V prvé řadě je nutné náležitě přihlížet k základní úloze každého zákona týkajícího se pojistných smluv, tedy poskytnout právní

rámec k účinnému krytí rizika pojistitelem a následně zajistit dobré fungování pojišťovací činnosti. V druhé řadě je zásadně důležité pečlivě vyvážit protichůdné zájmy stran. Vzhledem k tomu je nutné patřičným způsobem přiznat váhu nedávné tendence poskytnout pojistníkovi relativně velkou ochranu.

3. ‚Restatement‘, v pojetí naší skupiny, se zaměřuje na obligatorní pravidla (zvláště kvazi-obligatorní) ve prospěch pojištěnce. Důvodem je to, že ‚živoucí právo‘ pojistných smluv se v zásadě nenachází ve sbírkách zákonů, ale v obvyklých smluvních podmínkách. Aby byl tento stav skutečnosti zohledněn, je nutné vzít v úvahu nejen samotné skutečnosti, ale rovněž zachovat smluvní svobodu. Vedle toho je základním úkolem zákonodárce tuto svobodu omezit, což je nutné z důvodů veřejně politických a na ochranu pojištěnce (nebo třetích osob, v jejichž prospěch je postka uzavřena). Zvláštní pozornost se musí věnovat smluvním podmínkám, jež by mohly vést ke ztrátě pojistné ochrany. Technický prostředek k dosažení těchto cílů je – ve všech evropských právních rádech – legislativní vytvoření (kvazi) obligatorních právních ustanovení pojistné smlouvy. Problémy, jež vyvstávají z hlediska jednotného trhu, jsou následně popsány v akčním plánu: ‚... členské státy stanovily svá vlastní pravidla týkající se práv a povinností, které mohou nebo nemohou být zahrnuta do pojistné smlouvy nebo do jiné smlouvy o finančních službách. Pokud se tato pravidla liší, mohou ovlivnit produkty, které jsou navrhovány v přeshraničním kontextu‘. Aby byl totiž podpořen vznik vnitřního pojistného trhu, je nutné harmonizovat/sjednotit tato omezení smluvní svobody, jež existují v pojišťovnictví, což by vedlo k tomu, že by všechny (standardní) smlouvy zachovávající tato jednotná pravidla mohly být nabízeny v konkurenčním rámci ve všech evropských zemích, což by umožnilo vytvořit nerozdrobený trh. A to je právě cílem našeho projektu.

4. Samotné složení naší skupiny přihlíží k rozměru srovnávacího práva, jež je pro naši práci nezbytné (jak je uvedeno výše v bodě 2). Prací se tak účastní experti na pojistné smlouvy z 16 různých právních ráků.

5. Nabízí se otázka, zda má Restatement nahradit stávající vnitrostátní právní normy nebo přinést náhradní model (v současnosti by byl již 16. v pořadí), a to především pro přeshraniční smlouvy. Tento problém je uveden v akčním plánu, jenž otevírá diskusi o takzvaně ‚opčním‘ nástroji. Tato otázka nebude v našem rámci hlouběji probírána.

6. Srovnávací studie o právu pojistných smluv musí být prováděny pečlivě a musí věnovat velkou pozornost obecnému právu smluv. Skupina se do toho dala s náležitým přihlédnutím k takzvaným zásadám ‚Lando/beale‘. Kromě toho úzce spolupracuje s ‚Pracovní skupinou pro evropský občanský zákoník‘ (profesoři von Bar a Beale). V rámci této organizace byla skupině svěřena zvláštní odpovědnost za právo pojistných smluv“.

1.5 K přípravě tohoto stanoviska se konalo několik pracovních jednání za přítomnosti zástupců Evropské komise spojených s pojišťovnictvím a s dosažením vnitřního trhu, Evropského výboru pojistitelů (CEA) a Evropské organizace spotřebitelů (BEUC); zde bylo možné zjistit první dojmy, reakce a náměty k posuzovanému tému.

1.6 Bylo rovněž rozhodnuto, že bude vypracován dotazník pro celou řadu veřejných a soukromých subjektů, na úrovni národní i Společenství, představujících hlavní dotčené zájmy a že bude zorganizováno slyšení hlavních zástupců těchto zájmů (pojistitelů, podnikatelů a zástupců různých oborů a spotřebitelů) a specializovaných právníků, univerzitních učitelů a právníků provozujících praxi v různých zemích.

1.7 Toto stanovisko přináší syntézu odpovědí na uvedený dotazník i reakce a náměty shromážděné během slyšení dne 16. dubna 2004.

2. Několik precedentů k dané otázce

2.1 Toto téma není nové. Ve svém stanovisku „Spotřebitelé na pojistném trhu“⁽¹⁾, Evropský hospodářský a sociální výbor upozornil na „Návrh směrnice Rady o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se pojistné smlouvy“⁽²⁾, jejímž předmětem byla v podstatě snaha o harmonizaci určitých základních právních předpisů pojistné smlouvy a vyjádřil svoji lítost nad tím, že Komise v té době neměla v úmyslu se tomuto tématu věnovat, „i když podle obecného mínění pojistitelů i spotřebitelských organizací absence právní normy Společenství o pojistné smlouvě (harmonizační minimum základního práva) nepochybně působí celou řadu překážek a potíží na cestě ke skutečnému dosažení jednotného trhu v této oblasti“⁽³⁾.

2.1.1 Dále Výbor vyzvedl jako jednu z prvních zjištěných překážek obecné povahy pro skutečné dokončení jednotného trhu v pojišťovnictví „neexistující harmonizaci na úrovni základního práva, tedy absenci minimální právní úpravy pojistné smlouvy v Evropské unii“⁽⁴⁾.

2.1.2 Kromě toho Výbor upozornil na skutečnost, že neexistuje „na úrovni Společenství žádný zákonný rámec, jenž by definoval pravidla minimální transparentnosti při uzavírání pojistných smluv obecně nebo uváděl konkrétní příklady nepřiměřených obecných smluvních podmínek ve věci pojištění, či který by definoval obecné zásady, jakými jsou dobrá víra a rovnováha mezi stranami v oblasti pojišťovnictví“⁽⁵⁾.

(1) Zpravodaj: M. Manuel ATAÍDE FERREIRA, Úř. věst. C 95, 30.3.1998.

(2) COM(79)355 final, Úř. věst. C 190, 28.7.1979, pozměněné KOM(80)854 konečné znění, Úř. věst. C 355, 31.12.1980; stanoviska EHSV a EP byla zveřejněna v Úř. věst. C 146, 16.6.1980 a C 265, 13.10.1980. Tato stanoviska budou posouzena v odstavci 4 tohoto stanoviska.

(3) Op. cit. v bodě 2.1.9.

(4) Idem bod 2.3.1.1.1.

(5) Idem bod 3.4.

2.1.3 A konkrétně dodejme: „Odlišný způsob, jímž každý členský stát upravil tyto otázky nebo dokonce, pokud tak vůbec neučinil, absence úpravy – čímž je řešení problémů zcela ponecháno na trhu, kde volná soutěž zdaleka není dokonalá a kde se představitelé jedné strany snaží dohodnout na úkor strany druhé – jsou příčinou velkého množství různých řešení stejných situací v prostoru jednotného trhu, především u přeshraničních transakcí, jež jsou stále snazší díky nástupu informační společnosti“⁽⁶⁾.

2.1.4 A konečně po rozboru záležitostí, které by podle něj mohly/měly být předmětem harmonizace, v příslušném stanovisku Komisi a členské státy na závěr upozornil na „vhodnost revize návrhu směrnice Komise z roku 1979 týkající se minimální harmonizace v pojišťovnictví, a to s ohledem na zásadu subsidiarity“⁽⁷⁾ a naléhá na Komisi, aby vyvinula veškeré úsilí k dosažení definice minimálních společných požadavků na úrovni Společenství používaných v pojistných smlouvách (návrh směrnice)⁽⁸⁾:

2.2 Spotřebitelské organizace i sdružení pojistitelů již ostatně dlouho zdůrazňují nutnost větší harmonizace práva týkajícího se pojistné smlouvy.

2.2.1 Od roku 1986 „European Consumer Law Group“ upozornil na nutnost přistoupit k určitému stupni harmonizace právních předpisů týkajících se pojistných smluv uvnitř Společenství a podrobně vyjmenoval aspekty smluvních pojistných vztahů, které podle něj, potřebují harmonizaci⁽⁹⁾.

(6) Idem bod 3.6.1.

(7) Idem bod 4.3.6.

(8) Do směrnice by měla být zahrnuta následující hlediska:

- „Minimální předmluvní informace;
- seznam klíčových slov a jejich význam;
- seznam nepřiměřených podmínek vyskytujících se v pojištění;
- minimální obligatorní znění všech pojistných smluv;
- veškeré smluvní povinnosti společné všem pojistným smlouvám;
- základní principy a normy všech pojistných smluv;
- režim prozatímní náhrady v případě pojištění občanskoprávní odpovědnosti;
- obligatorní povaha přiměřeného poměru mezi pojistným a hodnotou rizika, především s ohledem na automatické snížení hodnoty pojištěných věcí z důvodu jejich stáří a následné snížení pojistného;
- stanovení minimálního harmonizovaného termínu k výkonu práva na odvolání vlastního tvrzení;
- povinnost, aby pojistné smlouvy byly jasné a srozumitelné a aby s nimi spojené obecné a zvláštní podmínky byly oznámeny v předmluvní fázi a před podpisem smlouvy“;

Idem bod 4.5. Tato obecná zásada byla obnovena a opětovně potvrzena v několika stanoviscích EHSV, jako v nedávném stanovisku k „Návrh směrnice Komise pro oblast pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel“, zpravodaj: M. LEVAUX, odstavec 4.3, Úř. věst. C 95, 23.04.2003.

(9) „ECLG-Consumer Insurance“, *Journal of Consumer Policy* (1986), s. 205-228.

2.2.2 Evropská organizace spotřebitelů již v roce 1994 zdůraznila nutnost zavést „základní zákonný rámec“, aby byly upraveny hlavní aspekty pojistné smlouvy a aby tak byl stanoven „minimální společný právní základ“.

2.2.3 Podobný postoj v prosinci 1998 vyjádřily různé organizace zastupující spotřebitele.

2.2.4 Evropský výbor pojistitelů (CEA) v nedávném komentáři ke sdělení Komise o koherentnějším evropském smluvním právu zdůraznil, že Komise správně vyzdvihla, že „rozlišnost vnitrostátních ustanovení upravujících pojistné smlouvy uzavírané se spotřebiteli je překážkou přeshraničních pojišťovacích transakcí, a upřesnil, že co se týče harmonizovaného *acquis* Společenství, počet a složitost ustanovení vyskytujících v různém znění se a používaných ve smluvním pojistném právu představují skutečné problémy.“

2.2.4.1 Po vyjmenování celé řady situací, kdy se zbytečně opakují z nevysvětlitelných důvodů buď podobná nebo odlišná ustanovení v různých zněních používaných ve Společenství, nakonec vyjádřil svoji podporu „tomuto projektu na úpravu *acquis* Společenství“ za podmínky, že mu bude předcházet patřičná analýza nákladů a výnosů a konzultace se všemi dotčenými stranami a že se zaměří na překážky jednotného trhu ⁽¹⁰⁾.

2.3 Komise ve svém sdělení o „Evropském smluvním právu“ ⁽¹¹⁾ a o „Koherentnějším evropském smluvním právu – akční plán“ ⁽¹²⁾ v tomto směru po konzultaci mnoha instancí zdůraznila, že pojistné smlouvy jsou jednou z těch oblastí, které přinášejí nejvíce problémů v kontextu finančních služeb z důvodu existence „rozdílů mezi vnitrostátními právními předpisy“, používanými, takže by bylo na místě zvážit možnost zavést „větší shodu těchto opatření, aby byla vytvořena rovnováha mezi potřebou větší jednotnosti vnitrostátních pravidel a potřebou zachovat inovační dynamiku a rozmanitost volby na úrovni produktů“, což se má také stát prioritou „akce plynoucí z akčního plánu: lepší úprava“ ⁽¹³⁾.

2.4 A konečně Evropský parlament ve svém usnesení o sdělení Komise o výše jmenovaném „Akčním plánu“ vyjadřuje svoji lítost nad „absencí patřičných opatření k vypracování fakultativních nástrojů pro určité oblasti, jako je oblast spotřebitelských transakcí a pojištění, kde by podstatné výhody mohly přispět k dobrému fungování vnitřního trhu a k rozvoji transakcí a obchodu uvnitř Společenství“ a domnívá se, že „k usnadnění přeshraničního obchodu na vnitřním trhu by bylo vhodné přednostně přistoupit k zavedení f

akultativního nástroje pro některé oblasti, především pojistné smlouvy, a vyzývá tudíž Komisi, aby s ohledem na vysoký stupeň ochrany spotřebitele a na zavedení patřičných obligatorních předpisů urychleně vypracovala fakultativní nástroj pro oblast pojistných smluv“ ⁽¹⁴⁾.

3. Odpovědi na dotazník a slyšení 16. dubna 2004

3.1 Několik subjektů odpovědělo na dotazník rozeslaný s časovým předstihem, a to národní regulační úřady z různých zemí a sdružení zastupující zájmy pojistitelů, průmyslu, obchodu a spotřebitelů; celkem bylo 27 odpovědí.

3.1.1 Přišly odpovědi z Německa, Rakouska, Belgie, Slovenska, Slovinska, Finska, Francie, Lichtenštejska, Litvy, Malty, Norska, Polska a Švédska.

3.1.2 Členové Project Group „*Restatement of european insurance contract law*“ odpověděli dohromady ve společném stanovisku.

3.2 Valná většina se domnívá, že:

- a) chybějící harmonizace imperativních pravidel pojistného práva představuje překážku přeshraničnímu poskytování pojistných služeb a bylo uvedeno mnoho příkladů;
- b) je tato situace překážkou pojistného krytí od zahraničních pojistitelů pro spotřebitele, kteří se chtějí pojistit, a bylo uvedeno mnoho příkladů;
- c) tato skutečnost brzdí poskytování služeb pojišťovacích zprostředkovatelů za hranicemi a bylo uvedeno mnoho příkladů;
- d) harmonizace imperativních norem smluvního pojistného práva by přispěla k růstu přeshraničních pojistných operací k prospěchu pojistitelů, spotřebitelů a pojišťovacích zprostředkovatelů;
- e) směrnice Komise z let 1979/1980 je stále dobrým východiskem pro jednání v této věci, i když potřebuje přeformulovat s použitím jiných termínů a jiných parametrů, jak navrholo několik subjektů, kteří odpovídali a uvedli příklady.

3.3 Slyšení se zúčastnilo 46 zástupců 36 institucí ze 17 zemí.

⁽¹⁰⁾ Poznámka Evropského výboru pojistitelů ze 4.6.2003.

⁽¹¹⁾ COM(2001)398 final z 11.7.2001 (Úř. věst. C 255, 13.9.2001).

⁽¹²⁾ COM(2003)68 final z 12.2.2003.

⁽¹³⁾ Akční plán, bod 74; srovn. též body 27, 47 a 48 téhož dokumentu.

⁽¹⁴⁾ A5-0256/2003, schváleno na plenárním zasedání EP 2.9.2003, body 11 a 14.

3.4 Z obsahu odpovědí na dotazník i z diskuse během slyšení vyplývá, že bylo dosaženo obecné shody v těchto hlavních liniích:

3.4.1 Existují značné rozdíly mezi vnitrostátními právními systémy týkajícími se právní úpravy pojistných smluv.

3.4.2 Existuje značný nedostatek v harmonizaci právních předpisů pro pojišťovnictví na úrovni EU, což má vliv na vytvoření vnitřního trhu v této oblasti.

3.4.3 Určitý stupeň harmonizace je vhodný/potřebný především pro malé a střední pojistitele (individuální spotřebitele a MSP), aby se zabránilo nerovnostem a diskriminacím (hromadná rizika).

3.4.4 Je nutná postupná realizace (po krocích) a bez přehnaně tvrdého přístupu k harmonizaci právních předpisů pojistných smluv, jelikož harmonizace není cílem sama o sobě, ale jen nástrojem k dosažení vnitřního trhu, a musí se podřítit zásadám nutnosti a přiměřenosti.

3.4.5 Prioritním cílem harmonizace musí být:

- imperativní normy „*mandatory rules*“;
- obecná část smluvního pojistného práva.

3.4.6 Po formální stránce může být vzor smlouvy vyplývající z harmonizace „fakultativní“, ale jakmile bude přijat, musí být pro strany závazný ve všech svých termínech a prvcích.

3.4.7 Nástrojem Společenství pro přijetí takového vzoru musí být nařízení, aby byla zajištěna kompletní harmonizace.

3.4.8 K vypracování tohoto nástroje mohou být východiskem návrhy směrnice Komise z roku 1979 a 1980 ve znění pozdějších úprav po připomínkách EP a EHSV, ale musí být až do hloubky přepracovány s ohledem na vývoj, kterým mezitím pojistné právo prošlo.

3.4.9 Harmonizace, jejíž hrubé rysy by měly být určeny předem, by měla usnadnit růst přeshraničního pojištění a přispět k rychlejšímu rozvoji vnitřního trhu v této oblasti.

3.4.10 Právním základem tohoto druhu iniciativy by mohl být článek 95 Smlouvy.

3.5 Někteří dotázaní účastníci a subjekty také uvedli že:

3.5.1 Harmonizace musí být „fakultativní“ a vymezená definováním základního pojetí.

3.5.2 Harmonizace se musí provést pouze pro přeshraniční smlouvy a pro fyzické osoby.

3.5.3 Harmonizace není všelék na vyřešení otázky nedostačitého rozvoje vnitřního trhu v oblasti pojišťovnictví.

3.5.4 Zvláštní pozornost musí být věnována vzájemným pojišťovnám a institucím sociální péče a sociálního zabezpečení vzhledem k jejich zaměření.

4. Nutnost iniciativy na úrovni Společenství

4.1 Vnitřní trh a pojišťovnictví

4.1.1 Obecné připomínky ke vztahům mezi vnitřním trhem a pojišťovnictvím

4.1.1.1 Evropský vnitřní trh představuje prostor bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu (čl. 14 odst. 2 Smlouvy o ES). Pojištění podle okolností spadá pod volně poskytované služby (články 49 až 55 Smlouvy o ES) nebo pod svobodu usazování. Pojistitelé nabízející své služby v jiném členském státě nebo kteří se tam usadí, tvoří konkurenci mezi produkty nabízenými v tomto státě a produkty, které oni sami nabízejí.

4.1.1.2 Z toho vyplývá větší svoboda volby pro potenciální pojistníky. V ideálním případě by pozitivní volba ze strany klientů, kteří hledají pojišťovací produkt, měla být vedena „neviditelnou rukou“, která řídí vnitřní pojišťný trh.

4.1.1.3 Jiných svobod se dotýkají otázky pojištění: je zaručen volný převod pojistného a příjmů z pojistného (článek 56 Smlouvy o EU). Kromě toho by pojistníci, využívající svobodu, kterou jim dává článek 18 Smlouvy o EU, neměli cítit negativní dopad na úrovni svých pojistek, když jejich obvyklé místo pobytu přejde z jedné jurisdikce do druhé.

4.1.2 Statut harmonizace pojistného práva a smluvního pojistného práva

4.1.2.1 Tato široká škála vztahů mezi pojištěním (pojistným právem) a svobodami stvrzenými Smlouvou o EU přivedla EU k harmonizaci důležitých oblastí pojistného práva s ohledem na (dobře) fungování vnitřního trhu. Právní předpisy o kontrole pojištění jsou dobře zharmonizovány v EU a EHP díky „třem generacím“ směrnic v oblasti pojišťovnictví.

4.1.2.2 Na tomto základě byl zaveden jednotný systém schvalování a kontroly prováděné v zemi původu, jak to ESD již předpokládá ve svém rozhodnutí ze 4. prosince 1986⁽¹⁵⁾. Co se týče smluvního pojistného práva, harmonizace je více méně omezena na otázky mezinárodního soukromého práva a mezinárodního procesního práva⁽¹⁶⁾.

4.1.2.3 Hmotně právní předpisy pojistných smluv jsou harmonizovány jen v některých oblastech a v rámci těchto oblastí pouze pro některé otázky. Harmonizace právních předpisů například hodně pokročila v pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel⁽¹⁷⁾. Společná pravidla existují také v oblasti pojištění právní ochrany⁽¹⁸⁾.

4.1.2.4 Nicméně velká většina norem hmotně právních předpisů pojistných smluv, tedy základní písemná formulace pravidel použitelných na všechna pojistná odvětví, i nadále podléhá vnitrostátním právním předpisům. To vede k otázce, zda harmonizace smluvního pojistného práva je nebo není nutná pro dobré fungování vnitřního pojistného trhu. Odpověď na tuto otázku by měla být kladná, když rozdíl mezi vnitrostátními právními úpravami pojistných smluv představují pro vnitřní trh překážku.

⁽¹⁵⁾ ESD, 04/12/1986, Sb. 1986, 3755 (Komise / Německo).

⁽¹⁶⁾ Mezinárodní procesní právo: nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o soudní pravomoci, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních záležitostech, Úř. věst. L 12/1, 2001 (naposledy pozměněné Úř. věst. L 225/13, 2002), články 8 až 14; Mezinárodní soukromé právo; úmluva o zákoně o smluvních povinnostech z 19. června 1980, Úř. věst. L 166, 1980, především čl. 1 odst. 3 a 4; Směrnice: Druhá směrnice Rady (EHS) 88/357 ze dne 22. června 1988 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přímého jiného než životního pojištění, kterou se stanoví opatření k usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb a kterou se mění směrnice 73/239/EHS, Úř. věst. L 172/1, 1988, s.1 (naposledy pozměněná Úř. věst. L 228, 1992), zejména čl. 2 odst. c, d; čl. 3, 5, 7 a 8; Směrnice Rady 92/49/EHS ze dne 18. června 1992 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přímého jiného než životního pojištění a o změně směrnice 73/239/EHS a 88/357/EHS (třetí směrnice o pojištění jiném než životním), Úř. věst. L 228/1, 1992 (naposledy pozměněná Úř. věst. L 35/1, 2003) především čl. 1 písm. a, b; články 27, 28, 30, 31; Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/83/ES ze dne 5. listopadu 2002 o životním pojištění, Úř. věst. L 345/1, 2002, především články 32, 33; Co se týče mezinárodního soukromého práva směrnic, viz Reichert-Facilides/d'Oliveira (ved.), *International Insurance Contract Law in the EC*, Deventer 1993; Reichert-Facilides (Hg.), *Aspekte des internationalen Versicherungsvertragsrechts im EWR*, Tübingen 1994.

⁽¹⁷⁾ Směrnice Rady (EHS) č. 72/166 ze dne 24. dubna 1972 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontroly povinností uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění, Úř. věst. L 103, 1972, s. 1 (naposledy pozměněná Úř. věst. L 8, 1984, s.17); Druhá směrnice Rady (EHS) č. 84/5 ze dne 30. prosince 1983 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel, Úř. věst. L 8, 1984, s.17 (naposledy pozměněná Úř. věst. L 129/33, 1990); Třetí směrnice Rady (EHS) č. 90/232 ze dne 14. května 1990 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel, Úř. věst. L 129/33, 1990; Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2000/26 ze dne 16. května 2000 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a o změně směrnic Rady (EHS) č. 73/239 a 88/357 (Čtvrtá směrnice o pojištění motorových vozidel), Úř. věst. L 181/65, 2000; Komise navrhla pátou směrnici dne 7. června 2002, COM(2002)244 final, Úř. věst. C 227 E/387, 2002.

⁽¹⁸⁾ Směrnice Rady (EHS) č. 87/344 ze dne 22. června 1987 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se právní ochrany, Úř. věst. L 185, 1987, s.77.

4.2 Smluvní pojistné právo jako překážka vnitřního pojistného trhu

4.2.1 Současná situace: vnitřní pojistný trh není dokončen

4.2.1.1 Z empirických údajů vyplývá, že dosud přijatá opatření EU⁽¹⁹⁾ výrazně zlepšila fungování vnitřního pojistného trhu⁽²⁰⁾, i když stejně není dosud dokončen. To platí například o volném pohybu služeb v oblasti pojištění hromadného rizika, zajištěnou článkem 49 a následujícími Smlouvou o ES a uvedenou ve směrnicích o pojistném právu, ale ve skutečnosti v pojišťovnictví i jeho zákaznicky málo využívanou.

4.2.2 Obecné pozadí současné situace

4.2.2.1 Současnou situaci, jak byla popsána výše, lze vysvětlit zejména v obecném právním kontextu. Jeden z klíčových prvků v tomto směru je skutečnost, že pojištění je často považováno za „právní produkt“; s odkazem na skutečnost, že produkt prodáváný pojišťovnou je pojistná smlouva, určená samostatností stran a (imperativními) právními normami použitými na tuto smlouvu.

4.2.2.2 Dobré fungování vnitřního trhu jistě nemá vyvolávat znepokojení, jestliže samostatnost stran v oblasti smluvního pojistného práva stranám umožňuje, aby vytvářely pojistné produkty podle svých vzájemných preferencí.

4.2.2.3 Pojištění je však z velké části upraveno imperativními právními normami⁽²¹⁾. Některé tyto normy jsou ostatně imperativní na mezinárodní úrovni.

⁽¹⁹⁾ Viz bod 4.1.2.

⁽²⁰⁾ Viz Eurostat.

⁽²¹⁾ Těmto normám lze říkat „zcela imperativní“, pokud se od nich strany nemohou odchýlit zvláštní dohodou. Jsou naopak považovány za „částečně imperativní“, pokud se od nich mohou strany odchýlit (pouze), kdyby podmínky takové dohody byly pro zákazníka příznivější než ty, které mu dává zákon.

4.2.2.4 Produkt nabízený soukromým pojistitelem je totiž z velké části určen právem používaným na pojistné smlouvy. Proto mohou rozdíly mezi vnitrostátními pojistnými právy narušovat vnitřní trh. Akční plán Komise o koherentnějším evropském smluvním právu tuto skutečnost otevřeně uznává⁽²²⁾, což bude potvrzeno níže při zkoumání otázky z pohledu pojistitele (odstavec 4.2.3), pojistníka (4.2.4) a pojišťovacího zprostředkovatele (4.2.5).

4.2.3 Hledisko pojistitele

4.2.3.1 Pojistitelé produkují pojistné krytí. Jejich pojistné smlouvy jsou sestaveny na základě výpočtu rizika, který bere v úvahu právní prostředí, v němž se pojistná smlouva prodává. Pojistitel, který je schopen prodat produkt spadající do jednotného právního řádu v celém Společenství, je schopen se podílet na riziku krytém v EU bez disparitací plynoucích z rozdílů mezi vnitrostátními právními předpisy v pojišťovnictví. Tak by rozdíly v pojistném právu neomezovaly svobody pojistitele.

4.2.3.2 Když se naopak právo používané na pojistnou smlouvu mění podle místa, kde je prodávána, ovlivní různá právní prostředí každého členského státu výpočet rizika a tudíž i použití zákona velkých čísel, na němž je pojištění jakožto výdělečná činnost založeno.

4.2.3.3 Z toho vyplývá, že pojistitelé, kteří prodávají své služby v jiné zemi než ve své vlastní, by měli sestavovat své pojistné smlouvy rozlišným způsobem podle používaného práva. To by představovalo větší překážku pro fungování vnitřního trhu.

4.2.3.4 Letmý pohled na právní normy Společenství v oblasti soukromého práva v pojišťovnictví ukazuje, že pojistitel je ve skutečnosti nucen přizpůsobit své smlouvy právnímu prostředí členského státu, kde jsou tyto prodávány. Podle čl. 7 odst. 1 písm. d) a h) druhé směrnice o pojištění jiném než životním⁽²³⁾, se na pojistnou smlouvu použije zákon členského státu, ve kterém se nachází riziko, a podle čl. 32 odst. 1 směrnice o životním pojištění⁽²⁴⁾ zákon členského státu závazku. Místo, ve kterém se nachází riziko nebo závazek je ve většině případů určeno obvyklým místem pobytu pojistníka⁽²⁵⁾.

⁽²²⁾ Úř. věst. C 63/1, 2003 (čl. 47 a 48 odst. 9: „Pojistné smlouvy zejména narážejí na stejné problémy“).

⁽²³⁾ Viz výše pozn. 20.

⁽²⁴⁾ Viz výše pozn. 20.

⁽²⁵⁾ Viz čl. 2 písm. d) druhé směrnice o pojištění jiném než životním; čl. 1, odst. 1 písm. g) směrnice o životním pojištění.

4.2.3.5 Pojistitel se může vyhnout tomuto výsledku, pokud si zvolí zákon pro pojistné smlouvy (pravděpodobně zákon místa usazení) po dohodě s pojistníkem. Tato svoboda volby je však zásadním způsobem omezena normami mezinárodního soukromého práva ve směrnicích o pojištění. U pojištění jiného než životního směrnice dovolují vybrat si zákon pouze pro pojistné smlouvy kryjící velká rizika⁽²⁶⁾. Členské státy – tedy členský stát, ve kterém se nachází riziko – mají možnost rozšířit rozsah samostatnosti stran⁽²⁷⁾. Ve všech ostatních případech směrnice dovolují jen omezenou samostatnost⁽²⁸⁾ stran a tak se nevyhýbají výše popsaným problémům pro pojistitele, kteří prodávají své smlouvy jinde, než v zemi svého sídla. Ve věci životního pojištění může samostatnost stran dovolit členský stát /závazek⁽²⁹⁾. V ostatních případech je svoboda stran ve volbě zákona velmi omezena⁽³⁰⁾.

4.2.3.6 Tato zjištění o situaci v evropském smluvním pojistném právu jasně ukazují, že v pojištění hromadného rizika pojistitel musí ve většině případů přizpůsobit svůj produkt právnímu prostředí obvyklého místa pobytu pojistníka⁽³¹⁾. Tento úkol je navíc ztěžován možnostmi pojistníka změnit místo svého obvyklého pobytu po uzavření smlouvy⁽³²⁾.

4.2.3.7 Jediná výjimka evropského pojistného smluvního práva se týká pojištění velkých rizik při pojištění jiném než životním. V této oblasti si mohou pojistitel a pojistník zvolit

⁽²⁶⁾ Viz čl. 7 odst. 1 písm. f) druhé směrnice o pojištění jiném než životním (pozměněný článkem 27 třetí směrnice o pojištění jiném než životním); definice velkých rizik viz čl. 5, písm. d) a i) první směrnice o pojištění jiném než životním.

⁽²⁷⁾ Viz čl. 7 odst. 1 písm. a) a d) druhé směrnice o pojištění jiném než životním.

⁽²⁸⁾ Viz čl. 7 odst. 1 písm. a) a d) druhé směrnice o pojištění jiném než životním.

⁽²⁹⁾ Viz čl. 32 odst. 1 druhá věta směrnice o životním pojištění.

⁽³⁰⁾ Viz čl. 32 odst. 2 směrnice o životním pojištění.

⁽³¹⁾ Viz akční plán Evropské komise, Úř. věst. C 63, 15.03.2003 (odstavec 48: „V praxi se ukázalo jako nemožné zavést jednu pojistnou smlouvu, která by mohla být prodávána za stejných podmínek na různých evropských trzích“).

⁽³²⁾ I když taková změna nemá dopad na obecně používaný zákon, právní předpisy imperativní (mezinárodně) v místě nového obvyklého bydliště mohou být určeny soudem tohoto členského státu; podle čl. 9 odst. 1 písm. b) nařízení o soudní pravomoci, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí má pojistník právo podat stížnost proti pojistiteli v členském státě svého (nového) bydliště. Soudy tohoto členského státu mohou určit imperativní právní normy v souladu s čl. 7 odst. 2 druhé směrnice o pojištění jiném než životním a s čl. 32 odst. 4 bod 1 směrnice o životním pojištění (imperativní normy *lex fori*).

zákon, jenž použijí. Avšak i v případech pojistného krytí velkých rizik může soud členského státu, kde má pojistník místo pobytu (příslušný podle čl. 9 odst. 1 bod b) nařízení Brusel I⁽³³⁾) určit své imperativní právní normy⁽³⁴⁾.

4.2.3.8 Z toho vyplývá, že pojistitelé budou silně váhat s nabízením svých služeb v jiné zemi, než kde mají sídlo, každopádně pokud se bude jednat o pojištění hromadného rizika. Je oprávněné se domnívat, že změna na úrovni mezinárodního soukromého právního režimu by mohla tento problém vyřešit. Zdá se totiž, že výše uvedené překážky by padly, kdyby měly strany svobodu ve volbě použitého zákona a kdyby – v případě absence takové volby – tento zákon byl určen místem sídla pojistitele. Taková změna mezinárodního soukromého práva by v sobě nesla určitá nebezpečí pro základní zásady ochrany pojistníka a spotřebitele v mezinárodním soukromém právu. Dovolila by svobodně si zvolit zákon používaný i v oblasti obchodního pojištění pro spotřebitelské situace, v nichž by byl spotřebitel chráněn článkem 5 Římské úmluvy v jiných oblastech. Nestačilo by to tedy k úplnému řešení problému – soudy členského státu, ve kterém má pojistník místo pobytu, by i nadále určovaly své vlastní imperativní normy v mezinárodním měřítku. Pojistníci by především silně váhali s nákupem produktů v zahraničí, jelikož by věděli, že ztrácejí ochranu zákona země svého místa pobytu a že budou podléhat zahraničnímu pojistnému právu, které neznají⁽³⁵⁾.

4.2.4 Hledisko pojistníka

4.2.4.1 V rámci aktuálního režimu mezinárodního soukromého práva mohou mít pojistníci velký zájem o pojistné krytí nabízené v zahraničí. Jelikož vědí, že budou (ve většině případů) chráněni zákonem členského státu svého místa pobytu, budou ochotni k přeshraniční operaci koupě pojištění. Tito pojistníci si však nebudou moci koupit zahraniční produkty, i kdyby si to přáli: použití zákona země jejich místa pobytu totiž vždy změni pojistku, kterou kupují, na smlouvu více méně určenou tímto zákonem. A kdyby si stejně přáli koupit zahraniční pojistné produkty, dostali by se před zahraniční pojistitele, kteří by se velmi zdráhali jim požadované krytí poskytnout.

4.2.4.2 Jak jsme mohli vidět, tomuto váhání by pravděpodobně bylo možné zabránit změnou mezinárodního smluvního pojistného práva⁽³⁶⁾. Díky změně mezinárodního soukromého

⁽³³⁾ Viz výše pozn. 20.

⁽³⁴⁾ Pojistitel se tomu může vyhnout, jestliže do smlouvy vloží doložku o soudní pravomoci podle čl. 13 odst. 5 ve spojení s čl. 14 odst. 5 nařízení o soudní pravomoci, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí, doložku uznávající výhradní pravomoc soudů členského státu, kde má pojistitel sídlo. Obecně je pojištění velkých rizik z hlediska pojistitele mnohem příznivější.

⁽³⁵⁾ Viz odstavec 4.2.4.

⁽³⁶⁾ Viz výše odstavec 4.2.3.

práva by se však na místo váhání pojistitele vůči nabídce krytí dostalo neméně silné váhání pojistníka nad vhodností uzavřít pojistné krytí v zahraničí. Nelze tedy očekávat spontánní vytvoření vnitřního pojistného trhu.

4.2.4.3 Je nutné ještě zmínit jednu otázku. Na vnitřním trhu se pojistník těší volnému pohybu (viz zejména článek 18 Smlouvy o ES). Změna jeho obvyklého místa pobytu však může negativně ovlivnit situaci pojistníka. Za prvé, soudy členského státu, ve které se pojistník usadí, mohou určit nové imperativní právní normy v mezinárodním měřítku, které by mohly ovlivnit pojistnou smlouvu zakoupenou v předcházejícím místě pobytu. Za druhé, zákony ve věci povinného pojištění by mohly stanovit krytí odlišné od toho, které si pojistník koupil v předcházejícím místě svého pobytu. Za třetí, pojistník si může přát, aby se rizika nacházela v různých členských státech a byla kryta jedinou pojistnou smlouvou.

4.2.4.4 Současná právní situace dosud nedovoluje takové „euro-pojistky“; místo nich se uzavírají „zastřešující smlouvy“ (ve skutečnosti je smluv tolik, kolik je dotčených členských států). Schází tedy možnost „přenosné“ pojistky pro „mobilního“ pojistníka⁽³⁷⁾, který během svého života žije a pracuje v různých zemích EU.

4.2.5 Hledisko pojišťovacích zprostředkovatelů

4.2.5.1 Zprostředkovatelé hrají významnou roli v distribuci pojistných smluv. Jsou klíčovým prvkem vytvoření vnitřního pojistného trhu. To platí především o pojišťovacích makléřích. Zprostředkovatelé využívají volného pohybu služeb – zajištěného článku 49 až 55 Smlouvy o ES a zavedeného směrnicí o pojišťovacích zprostředkovatelích⁽³⁸⁾ – a zásadně tak přispívají k tvorbě a k dobrému fungování vnitřního pojistného trhu. V odvětví pojištění hromadného rizika má makléř větší snahu se pokusit umístit riziko na zahraniční pojistný trh než sám zákazník.

4.2.5.2 Je však málo pravděpodobné, že by informace o zahraničním trhu a jeho produktech makléři neznalému zákonu tohoto trhu nějak významně pomohly. Vzhledem k tomu, že produkty, které se nacházejí na zahraničním pojistném trhu jsou koncipovány podle místně platného práva, makléř nemůže předpokládat, že obsah a cena pojistky

⁽³⁷⁾ Basedow, *Die Gesetzgebung zum versicherungsvertrag zwischen europäischer Integration und verbraucherpolitik*, v Reichert Facilities/Shnyder (H.g), *Versicherungsrecht in Europa Kernperspektiven am Ende des 20 Jahrhunderts*, ZRS 2000 (Beiheft 34) 13 30 (at p 20).

⁽³⁸⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2002/92 ze dne 9. prosince 2002 o zprostředkování pojištění, Úř. věst. L 9, 15.1.2003, s. 3

zůstanou úplně stejné v právním prostředí jeho (zahraničního) zákazníka. Makléři se tudíž nemohou snadno obracet na zahraniční pojistné trhy, aby tam umístili hromadné riziko, ale musí vyjednávat smlouvy individuálně, což může vést k prohibitivním transakčním nákladům a tak omezovat dobré fungování vnitřního pojistného trhu.

4.2.6 Podobné obavy existující ve spojitosti s pojištěním uzavřeným v pobočkách

4.2.6.1 Často se říká, že pojištění ze své povahy vyžaduje zeměpisnou blízkost pojistitele a pojistníka. V budoucnu by tak přeshraniční prodej mohl být v pojištnictví méně častý než v jiných oblastech (například v prodeji knih po internetu atd.). Z důvodu vztahů se zákazníky by mohly pojistitelé dát přednost působení v jiných členských státech prostřednictvím svých poboček nebo dceřiných společností.

4.2.6.2 Zastánci tohoto názoru se v zásadě nestaví proti harmonizaci smluvního pojistného práva. Snaží se spíše ukázat, že dopad se omezí na určitou část pojistných smluv, které budou skutečně uzavřeny v rámci přeshraniční operace, nebo na zákazníky, kteří jsou fakticky mobilní a střídavě pobývají v tom či onom členském státě.

4.2.6.3 Skutečný dopad bude nicméně větší. Když se budou pojistné smlouvy v jiných členských státech prodávat přes pobočky nebo dceřiné společnosti, objeví se stejné problémy pro zákazníky, zprostředkovatele a pojistitele. Pojistitelé musí své produkty přizpůsobit místním podmínkám, včetně místního právního rámce, a budou tak muset své produkty přepracovat. Z tohoto důvodu nelze pojistku sestavenou v jednom členském státě prodávat přes pobočku v jiném členském státě, aniž by se provedly značné změny s ohledem na odlišné místní (právní) prostředí. Zprostředkovatelé a pojistníci stojí před problémem, jenž tkví v tom, že prostě na svém trhu nenajdou zahraniční pojistné produkty.

4.2.6.4 Harmonizace smluvních pojistných práv by výrazně snížila náklady na koncipování produktu na vnitřním trhu. Pojistitelé, kteří se usadí v jiném členském státě, by mohli zákazníkům poskytovat pouze rady prostřednictvím svých agentů a služby vyřizování škodných případů prostřednictvím svých regionálních kompetentních kanceláří atd. I když pojistitelé působí přes své dceřiné společnosti, pojišťovací skupiny by se mohly podělit o úkoly a náklady spojené s koncipováním produktu.

4.2.6.5 Zákazníci by tudíž měli opravdový prospěch z vnitřního trhu. Na vnitřním trhu zaleženém na harmonizovaném smluvním pojistném právu by se inovace v pojištnictví snáze dostaly přes hranice. Evropsští zákazníci by mohli využívat možnost přístupu k pojistným produktům se zahraniční koncepcí.

4.3 Zvláštní prvek: harmonizace smluvního pojistného práva a rozšíření EU

4.3.1 1. května 2004 k EU přistoupilo deset nových členských států, z nichž se osm nachází ve fázi transformace. Jejich právní předpisy pro pojištnictví se musely přizpůsobit *acquis* Společenství, což byla základní podmínka připojení se k EU⁽³⁹⁾. Modernizace právních předpisů pojistných smluv je podmínkou *sine qua non* pro dobré fungování pojistných trhů v těchto zemích. Jestliže některé nové členské státy přijaly v této věci moderní předpisy, jiné to musí teprve udělat.

4.3.2 Harmonizace právních předpisů pojistných smluv by tedy měla posloužit zájmům rozšířeného vnitřního pojistného trhu a pomoci novým členským státům modernizovat jejich právní předpisy a vyvarovat se dalším rozdílům mezi vnitrostátními systémy. Bylo by potřebné, aby Evropská komise tyto země co možná nejrychleji informovala, pokud se bude chystat k harmonizaci předpisů pojistných smluv.

5. Návrh směrnice Komise z roku 1979

5.1 Jak již bylo uvedeno výše, Komise v roce 1979 předložila první návrh směrnice o koordinaci právních a správních předpisů upravujících pojistné smlouvy⁽⁴⁰⁾. Tento návrh byl vypracován v souladu s ustanoveními obecného programu pro odstranění překážek volného pohybu služeb, jenž pro přímé pojištění stanovil koordinaci právních a správních předpisů upravujících pojistné smlouvy, „pokud by rozdílly v těchto předpisech poškozovaly pojistníky nebo třetí osoby“⁽⁴¹⁾.

5.2 Podle zmiňovaného návrhu je nedostatečná koordinace provedená tehdy platnými směrnicemi o pojištění a skutečnost, že Smlouva zakazuje jakékoliv diskriminační jednání ve věci poskytování služeb založené na tom, že podnik nemá sídlo v členském státě, v němž je poskytování prováděno.

⁽³⁹⁾ Viz Heiss, „Expanding the insurance *acquis* to accession candidates: From the Europe agreements to full membership“, Heiss (vyd.), „An internal market in an enlarged European Union“, Karlsruhe 2002, 11–22.

⁽⁴⁰⁾ Dok. COM(79)355 final z 10. července 1979, Úř. věst. C 190/2, 28.7.1979.

⁽⁴¹⁾ Úř. věst. 15.01.1962, hlava V, C) a).

5.2.1 V tomto smyslu bylo v návrhu uvedeno, že by měla být harmonizována právní úprava týkající se „určitých obecných otázek vztahujících se především k existenci krytí s ohledem na placení pojistného, na délku trvání smlouvy a na postavení pojištěnců, kteří nejsou pojistníky“ a také pro „důsledky plynoucí na jednu stranu z chování pojistníka při uzavírání a během smlouvy, týkající se hlášení rizika a škody a na druhou stranu z jeho postoje vůči opatřením pro případ škody“.

5.2.2 Návrh také upřesnil, že „členské státy mohou být oprávněny, co se týče problémů řešených touto směrnicí, ke stanovení různých řešení jen pokud je to výslovně stanoveno ve znění této směrnice“, aniž by to zpochybnilo cíle sledované návrhem, čímž bude učiněn důležitý krok směrem k úplné harmonizaci v této oblasti⁽⁴²⁾.

5.3 EHSV ve svém stanovisku k tomuto návrhu⁽⁴³⁾, stručně a jednomyslně:

- a) poznamenal, že se Komise omezila na koordinaci několika bodů považovaných za zásadní, ale že by následně měly být harmonizovány ještě další otázky;
- b) vyjádřil svou lítost nad tím, že nebylo stanoveno žádné rozlišení mezi hromadnými riziky na jedné straně a obchodními a průmyslovými riziky na straně druhé;
- c) připomenul, že z působnosti je vyloučeno i zdravotní pojištění;

⁽⁴²⁾ Návrh předpokládal zejména harmonizaci v následujících oblastech:

- a) formální stránka pojistné smlouvy;
- b) právo na vystavení záruky při uzavírání smlouvy a její minimální formální požadavky;
- c) jazyk uzavírání smlouvy;
- d) režim prohlášení pojistitele při uzavírání smlouvy, která by mohla mít vliv na ocenění a přijetí rizika a důsledky jejich absence nebo úmyslných omylů;
- e) režim prohlášení pojištěnce během trvání smlouvy týkajících se skutečností nebo okolností, které by mohly způsobit zvýšení rizik a důsledky nedodržení této povinnosti;
- f) režim důkazního břemena při nedodržení výše uvedených povinností;
- g) režim pojistného v případě snížení rizika; účinek prodlení s úhradou celého pojistného nebo jeho části během trvání pojistné smlouvy;
- h) účinek prodlení s úhradou celého pojistného nebo jeho části během trvání pojistné smlouvy;
- i) povinnosti pojistníka v případě škody;
- j) režim zrušení smlouvy;
- k) možnost stran odchýlit se od ustanovení stanovených ve směrnici za podmínky, že to bude výhodnější pro pojistníka, pojištěnce nebo pro poškozenou třetí osobu.

Režim návrhu směrnice by se použil na všechna nepřímá pojištění jiná než životní, s výjimkou následujících odvětví:

- a) vozidla železniční;
- b) vzdušná plavidla;
- c) plavidla námořní, jezerní a říční;
- d) nákladní doprava;
- e) občanskoprávní odpovědnost z provozu vzdušných, námořních, jezerních a říčních plavidel;
- f) úvěry a záruky vzhledem k jejich zvláštní povaze.

⁽⁴³⁾ Stanovisko (HSV) č. 226/80 z 27. února 1980, zpravodaj: M. DE BRUYN (Úř. věst. C 146, 16.06.1980).

d) vyjádřil svou lítost nad tím, že nebyla upravena situace smluv podepsaných pojistiteli, kteří se usadili v některé z členských zemí, a týkajících se rizik, která se nacházejí ve třetích zemích, ani situace smluv podepsaných pojistníky, kteří mají bydliště mimo Společenství;

e) žádal, aby na přiměřenou ochranu fyzických osob a MSP byly stanoveny zvláštní předpisy pro:

1) lhůtu na rozmyšlenou a právo na odvolání vlastního tvrzení;

2) nepřiměřené podmínky;

3) výslovné formulace výjimek a lhůt;

4) přiměřené předmluvní informace;

f) požadoval, aby se právo na podání opravných prostředků třetích poškozených osob stalo předmětem směrnice *ad hoc* nebo další fáze koordinace.

5.4 EHSV poté rozebral každý článek návrhu zvlášť a zformuloval k nim své kritické připomínky, které si i dnes zaslouží, aby byly řádně zváženy před vypracováním zcela nové iniciativy v této věci.

5.5 Evropský parlament se rovněž tehdy k návrhu vyjádřil⁽⁴⁴⁾ a uvážil především, že „harmonizace bude zárukou stejného stupně ochrany pojistníků bez ohledu na zákon, který si zvolí“.

5.5.1 EP zvláště pak předložil několik návrhů změn, zejména co se týče rozsahu působnosti směrnice (zrušení výjimek), podstatných náležitostí pojistné smlouvy, ohlašovací povinnosti pojistníka, jejich důsledků pro existenci smlouvy, ať již jde o počáteční okolnosti či o jejich změnu během působnosti smlouvy, důkazy, jež musí pojistník předložit v případě škody a podmínky zrušení smlouvy.

5.5.2 Připomínky EP jasně ukazují, jak je výslovně upřesněno, záměr zajistit „spravedlivou rovnováhu [...] mezi zájmy pojistitele a pojištěnce“.

⁽⁴⁴⁾ Úř. věst. C 265, 13.10.1980.

5.6 Po těchto připomínkách měla Komise příležitost vypracovat upravený návrh⁽⁴⁵⁾, do kterého zahrnula připomínky a návrhy EHSV i EP a kde poprvé upozornila na skutečnost, že „koordinace právních předpisů týkajících se pojistných smluv by usnadnila poskytování služeb v jednom členském státě ze strany pojistitelů jiného členského státu“, což byl první výraz snahy o realizaci jednotného trhu v oblasti finančních služeb⁽⁴⁶⁾.

5.6.1 Podle tohoto návrhu Komise měla nabýt směrnice účinnosti 1. července 1983, ale vzhledem k absenci politické vůle členských států nebyla nikdy přijata.

5.7 *Nakolik je návrh předložený Komisí v letech 1979/1980 ještě aktuální?*

5.7.1 Odpovědi na dotazník a veřejné slyšení dne 16. dubna 2004 ukázaly obecnou shodu názorů: tento návrh, i když je více než 20 let starý, musí být považován za příspěvek, který je platný a představuje dobré východisko pro novou iniciativu v této věci.

5.7.2 Bylo však rovněž zdůrazněno, že současná potřeba harmonizace pojistné smlouvy přesahuje návrh z roku 1980 a že se navrhaná pravidla musí opírat o diskusi vedenou z pohledu podrobné studie srovnávacího práva.

6. Postupy harmonizace

6.1 Nalezení nejlepšího řešení za použití metody srovnávacího práva

6.1.1 Každému pokusu o harmonizaci evropského smluvního pojistného práva musí předcházet přípravné práce srovnávacího práva. Tyto práce na akademické úrovni hodně pokročily. Srovnávací práce byly už totiž provedeny v oblasti obecného smluvního práva a zavdaly podnět k Obecným zásadám smluvního práva. V oblasti smluvního pojistného práva bylo nebo bude zveřejněno velké množství výsledků výzkumných prací ze srovnávacího práva⁽⁴⁷⁾. V roce 1999, professeur Reichert-Facilides založil skupinu „Restatement of European Insurance Contract Law“. Členové této skupiny jsou odborníci na pojistné právo a představují různé právní řády (uvnitř i vně EU).

⁽⁴⁵⁾ COM(80)854 final z 15. prosince 1980, Úř. věst. C 355, 31.12.1980.

⁽⁴⁶⁾ V novém návrhu Komise je nutné zdůraznit následující prvky:

- vyjmutí zdravotního pojištění, jak navrhol EHSV;
- více podrobností o postupu při zrušení smlouvy, protože se možnosti smlouvu zachovat dává přednost oproti jejímu prostému a jednoduchému zrušení;
- lepší formulace režimu důkazního břemene.

⁽⁴⁷⁾ Viz Basedow/Fock (ved.), *Europäisches Versicherungsvertragsrecht I*, Tübingen, díl I a II 2002, díl III 2003; Reichert-Facilides (ved.), *Insurance Contracts*, in: *International Encyclopedia of Comparative Law* (dosud nezveřejněno).

6.1.2 Hlavní směry cesty k nalezení „nejlepšího řešení“ pro smluvní pojistné právo by mohly být tyto: za prvé, je nutné vzít patřičně v úvahu zásadní poslání práva v této oblasti, tedy poskytnout právní rámec umožňující pojistiteli účinné krytí rizik a tudíž zajišťující dobré fungování pojišťovací činnosti. Dále je krajně důležité nalézt řádnou rovnováhu mezi protichudnými zájmy stran. Co se týče tohoto hlediska, je nutné brát patřičně v úvahu moderní tendenci, podle níž je pojistníkovi poskytován relativně vysoký stupeň ochrany.

6.1.3 Na základě těchto připomínek se zdá, že úsilí vyvinuté s cílem zlepšit vnitřní pojistný trh by se mělo zaměřit na imperativní právní normy. Tyto normy tvoří nezbytný rámec pro strany, aby mohly vykonávat své právo smluvní svobody, i když jinak představují překážku vnitřního pojistného trhu, pokud nejsou harmonizovány. Potřeby právní úpravy v pojišťovnictví jsou tudíž slučitelné s požadavky harmonizace vnitřního pojistného trhu.

6.2 Harmonizační opatření musí pojistníkovi poskytnout vysokou úroveň ochrany

6.2.1 Zákony o pojistné smlouvě – alespoň její částečně imperativní ustanovení – se snaží chránit nejslabší stranu a z funkčního hlediska je možné je nazývat zákony na ochranu spotřebitele. Tradičně jde však ochrana pojistníka dále než obecné spotřebitelské právo: všichni, jako soukromí spotřebitelé, šéfové drobných podniků, jsou chráněni pojištěním, které uzavřou.

6.2.2 V rámci harmonizace evropského spotřebitelského práva má EU povinnost poskytnout spotřebitelům vysokou úroveň ochrany (viz např. čl. 95 odst. 3 Smlouvy o ES). Tento pojem se rovněž používá v legislativních aktech založených na jiných člancích Smlouvy o ES, které udělují zákonodárnou pravomoc EU (v pojišťovnictví se obvykle jedná o čl. 47 odst. 2 ve spojení s článkem 55 Smlouvy o ES). Harmonizační opatření pro smluvní pojistné právo by tudíž mělo pojistníkovi poskytnout vysokou úroveň ochrany.

6.3 Harmonizace minimální nebo úplná?

6.3.1 Analýza problémů, které se nyní vyskytují na vnitřním pojistném trhu, jasně ukazuje na nutnost plné harmonizace smluvního pojistného práva. Minimální harmonizace by členským státům dovolila použít vyšší úroveň ochrany, jak to stanoví evropské právní předpisy, a vytvořila by tak další překážky vnitřního pojistného trhu.

6.3.2 Minimální harmonizační normy by nepoškodily fungování vnitřního trhu, kdyby platný režim mezinárodního soukromého práva byl nahrazen právními normami směřujícími k provádění právních předpisů státu, kde má sídlo pojistitel. Tímto způsobem by pojistitel vyvíjel své produkty v souladu s ustanoveními vnitrostátního práva (což by přinejmenším umožnilo poskytnout minimální úroveň ochrany v evropském měřítku) a mohl by je prodávat s použitím právních předpisů „země původu“ ve všech ostatních členských státech. Pojištěnec by měl jistotu, že dostane minimální úroveň ochrany, přestože bude podléhat zahraničním právním předpisům.

6.3.3 Taková změna režimu mezinárodního soukromého práva však není pravděpodobná ani žádoucí. Za prvé, by spotřebitele pojištění služeb připravila o ochranu, kterou jim poskytuje článek 5 Římské úmluvy, jenž chrání „pasivního“ spotřebitele, a to i v oblastech, kde materiální právo spotřebitelů je harmonizováno. Za druhé, imperativní zákonná ustanovení země místa pobytu pojištěnce by byla určena soudy, takže by přetrvávaly překážky fungování vnitřního trhu. Za třetí, je třeba poznamenat, že podle nařízení Společenství týkajícího se soudní pravomoci, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí, pojistitel může svého pojištěnce soudně stíhat pouze před soudy místa pobytu pojištěnce (viz čl. 12, odst. 1, kromě několika výjimek). Pojištěný si pravděpodobně zvolí možnost podání žaloby u stejných soudů, podle čl. 9 odst. 1 pod odst. b uvedeného nařízení.

6.3.4 Změna režimu mezinárodního soukromého práva by tudíž vedla k situaci, kde by příslušné soudy byly nuceny ve většině případů použít zahraniční zákon. Spory ve věci pojištění by byly čím dál tím více složitější a nákladnější, a to i v případě harmonizace pojištění práva. Z tohoto důvodu není možné takový přístup doporučit. V zásadě by měl režim mezinárodního soukromého práva zachovat současný stav a právní předpisy pojištění smluv by měly být plně harmonizovány. To ale neznamená, že je nutné vyloučit jakoukoliv možnost zlepšení stávajícího režimu soukromého práva. Jinými slovy, dokud nebude pojištění smlouva harmonizována, „euromobilní“ občan by mohl být oprávněn si vybrat mezi zákonem svého místa pobytu a zákonem jeho státní příslušnosti.

6.4 *Vyžaduje vnitřní pojištění trh harmonizací obecného smluvního práva?*

6.4.1 Právní předpisy pojištění smluv jsou systematicky doplňovány do obecného smluvního práva. Z toho vyplývá otázka, zda harmonizace právních předpisů týkajících se pojištění smluv může dosáhnout svého cíle pouze když je harmonizováno celé smluvní právo (nebo alespoň obecné smluvní právo) nebo zda je možné harmonizaci provést nezávisle na něm. Zdá se, že poslední řešení převažuje.

6.4.2 Jak jsme se již zmínili, překážku dobrého fungování vnitřního pojištění trhu představují imperativní ustanovení, která by tudíž měla být předmětem harmonizace. Obecné smluvní právo je však svou povahou nekogentní, i když existují některá imperativní ustanovení. Avšak tato ustanovení se nejvíce natolik odlišná mezi jednotlivými členskými státy, aby absence harmonizace mohla porušit fungování vnitřního pojištění trhu. Navíc nemají velký vliv na pojištění produkt jako takový.

6.4.3 Výjimky existují, ale harmonizace pojišťovnictví se s tím může vyrovnat, jak to ukazuje směrnice týkající se nepřiměřených podmínek ve spotřebitelských smlouvách⁽⁴⁸⁾, která se používá i na pojištění smlouvy⁽⁴⁹⁾. Stačilo by, kdyby se rozsah působnosti znění právních předpisů Společenství týkajících se pojištění smluv rozšířil na hromadná rizika, aby byl uspokojen vnitřní pojištění trh.

6.4.4 Tyto argumenty nemají za cíl vést při o harmonizaci obecného smluvního práva. Ponechávají tuto otázku k posouzení evropským institucím. Harmonizace obecného smluvního práva by ve skutečnosti zjednodušila úkol harmonizace právních předpisů pojištění smluv. Jediným cílem předkládaných argumentů je snaha ukázat, že harmonizace právních předpisů pojištění smluv může dosáhnout svého vlastními silami.

6.5 *Zavedení fakultativního nástroje nebo harmonizace vnitrostátních právních předpisů o pojištění smlouvách?*

6.5.1 *Rozdíl mezi harmonizací vnitrostátních právních předpisů a fakultativním nástrojem*

6.5.1.1 Akční plán pro koherentnější evropské smluvní právo zdůraznil možnost zavedení fakultativního nástroje namísto harmonizace nebo sjednocení vnitrostátních právních předpisů ve věci smluv. Hlavní rozdíl mezi těmito dvěma přístupy spočívá v tom, že fakultativní nástroj by nevedl ke změnám vnitrostátních předpisů ve věci smluv, protože by se dotčené strany buď rozhodly, že se tímto nástrojem vázat nebudou (*opt out*) nebo že k němu přistoupí (*opt in*), podle toho, zda tento nástroj stanoví či nikoliv tyto dvě možnosti. Tímto způsobem se vytvářejí paralelní právní režimy (režim evropský a režim národní) a strany si mohou jeden z nich zvolit.

⁽⁴⁸⁾ Směrnice Rady (EHS) č. 93/13 ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, Úř. věst. L 95, 1993, s.29.

⁽⁴⁹⁾ Seznam zvláštních nepřiměřených podmínek v pojištění smlouvách by mohl být zaveden v souladu s podnětem HSV o „Spotřebitelích na pojištění trhu“ (HSV č. 116/98 z 29.1.1998) a se studií objednanou Komisí a koordinovanou Střediskem spotřebitelského práva Univerzity v Montpellier (smlouva AO-2600/93/009263) o nepřiměřených podmínkách vyskytujících se v některých pojištění smlouvách, podle toho co Komise nedávno navrhla ve věci spotřebitelského úvěru (COM(2002)443 final).

6.5.1.2 Na druhou stranu harmonizace nebo sjednocení vnitrostátních právních předpisů ve věci smluv by nahradila evropským řešením tradiční pojetí národních právních předpisů. Strany by neměly možnost si vybrat mezi vnitrostátním a evropským modelem.

6.5.2 Výhody a nedostatky obou přístupů

6.5.2.1 Co se týče vnitřního pojistného trhu, obě řešení přinášejí tutéž jasnou výhodu: odstraňují překážky obchodování s pojistnými smlouvami v Evropě a volného pohybu pojištěnce uvnitř Společenství, aniž by rozdílly ve smluvním pojistném právu měly škodlivé účinky na pojistnou smlouvu. Z tohoto důvodu je jeden či druhý z těchto dvou přístupů lepší v porovnání se současnou situací a volba mezi nimi nakonec není otázkou principiální ale politickou.

6.5.2.2 Harmonizace právních předpisů pojistných smluv by se mohla ukázat jako více svazující než přijetí opčního nástroje. Jelikož by evropské řešení nahradilo národní „tradiční“, národní právnická elita (praktici i akademici) by mohla váhat s odpovědí na výzvu k harmonizaci.

6.5.2.3 Dalším ambivalentním faktorem je vzájemný vztah mezi stupněm interference s vnitrostátními právními předpisy a rychlým dosažením výsledků pro vnitřní trh. Jelikož fakultativní nástroj by nezrušil vnitrostátní předpisy, lze ho považovat za „měkký“ přístup a může být pro trhy snáze přijatelným řešením. Na druhou stranu existuje obava, že fakultativní nástroj by mohl subjekty jednotného trhu (například pojistitele a makléře) stavět do vyčkávací pozice: každý subjekt by váhal před přijetím role prvního v řadě a čekal by, až se projeví někdo jiný a snažil by se získat výhody ze (špatných) zkušeností konkurence. Anebo by byl fakultativní nástroj považován za „okno příležitosti“, které chce každý otevřít jako první díky prodeji pojištění po internetu? Harmonizace by jistě umožnila zaznamenat okamžité výsledky, protože by se žádný subjekt nemohl vyhnout jejímu provedení. Na druhou stranu by mohla být intervence pocíťována jako velmi, či dokonce příliš silná.

6.5.2.4 Skutečnost, že fakultativní nástroj nemůže plně nahradit harmonizaci vyvolává obavy odborného rázu. Můžeme si to snadno ukázat na příkladu pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel. Harmonizace pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel je pro mobilitu evropských občanů nejdůležitější, protože přináší nezbytnou ochranu obětem dopravních

nehod. Je evidentní, že ochrana obětí nesmí záviset na tom, zda si strany pojistné smlouvy zvolí evropský nástroj. Z tohoto důvodu by fakultativní nástroj nemohl nahradit harmonizaci vnitrostátních právních předpisů ve věci pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel.

6.5.2.5 Na závěr se nabízí otázka, zda fakultativní nástroj přinese dobré výsledky v takové oblasti jako je pojistné právo, pro něž je charakteristická nerovnováha mezi stranami. Vybíraly by si strany uvážlivě nebo by volba proběhla jednostranně tím, že by pojistitelé do obecných pojistných podmínek dali ustanovení o přijetí (*opt in*) nebo odmítnutí (*opt out*)?

6.5.2.6 Není nejdůležitější vědět, zda tento cíl bude dosažen harmonizací vnitrostátních právních předpisů nebo zavedením fakultativního nástroje, ale tato otázka nicméně vyžaduje pečlivé prozkoumání.

6.6 Vypracování obecných pojistných podmínek na úrovni Společenství?

6.6.1 Poslední otázka se týká případného nahrazení harmonizace právních předpisů vypracováním obecných pojistných podmínek na úrovni Společenství. Obavy spojené s tím, že pojistitelé musí přihlížet k právním předpisům každého členského státu, by totiž byly zmírněny (i když ne odstraněny), kdyby byl tento úkol uchopen společně a s podporou evropských institucí.

6.6.2 Není však možné s tímto přístupem souhlasit. Za prvé, jestliže obecné podmínky používané v EU mohou přihlížet k rozdílům mezi vnitrostátními právními předpisy, vyžadují stále ještě oddělený výpočet rizika a mohly by poškodit občany, kteří se často přemísťují po území Společenství.

6.6.3 Kromě toho by tento přístup vedl ke stanovení standardních podmínek, což by mělo negativní dopad na hospodářskou soutěž na pojistném trhu. Je nutné připomenout, že jednou z hlavních etap tvorby jednotného pojistného trhu bylo zrušení práva členských států na systematickou kontrolu obecných pojistných podmínek před jejich uvedením na trh⁽⁵⁰⁾. Taková kontrola vede k nedostatečné rozmanitosti pojistných produktů, k užší možnosti výběru spotřebitelů a tudíž k omezení hospodářské soutěže. Vypracování obecných pojistných podmínek na úrovni Společenství představuje ze strukturního hlediska totéž riziko.

⁽⁵⁰⁾ Viz článek 29 třetí směrnice o pojištění odpovědnosti za škodu a článek 34 směrnice o životním pojištění.

7. Oblasti harmonizace

7.1 Jak bylo ukázáno výše, harmonizace musí zahrnovat imperativní ustanovení právních předpisů pojistných smluv. Dále je nutné určit, zda se má tato harmonizace týkat právních předpisů pojistných smluv jako celku nebo jen určitých oblastí zvlášť.

7.2 Pojistné právo se obvykle dělí na dvě části: na jedné straně je obecné právo obsahující ustanovení, jež se používají u všech pojistných smluv, a na druhé straně zvláštní ustanovení používaná pro různá pojistná odvětví. Je na místě si položit otázku, zda vnitřní pojistný trh vyžaduje harmonizaci obecných ustanovení, zvláštních ustanovení pro určitá pojistná odvětví nebo obojího.

7.3 Teoreticky je nutná harmonizace jak obecných tak zvláštních ustanovení: dotýkají se produktu a tím pádem působí na fungování vnitřního pojistného trhu. Ustanovení vztahující se na slíbené záruky, obvykle formulované v obecním právu, tak ovlivňují vztah rizika a pojistného, stejně tak jako například zvláštní ustanovení u životního pojištění. Proto by harmonizace v zásadě neměla činit rozdíly mezi těmito dvěma druhy ustanovení.

7.4 Bylo by však možné harmonizaci provést v několika fázích. V tom případě by bylo vhodné sestavit pořadí priorit. Jako rozumné se jeví nejdříve harmonizovat právo obecné. V rámci vnitrostátních režimů platného smluvního pojistného práva je mnoho pojistných odvětví, jež nejsou předmětem zvláštních a imperativních ustanovení⁽⁵¹⁾, ale pouze ustanovení obecných. Nejvíce naléhavá je proto harmonizace obecných ustanovení právních předpisů pojistných smluv, pokud budou imperativní. Taková harmonizace by umožnila okamžitě vytvořit vnitřní pojistný trh pro všechna pojistná odvětví nepodléhající zvláštním a imperativním právním ustanovením. Jakmile bude tento úkol dokončen, odvětví podléhající uvedeným ustanovením, jako životní pojištění a zdravotní pojištění, by se rovněž měla stát předmětem harmonizace.

7.5 Během první fáze, by mohla být harmonizována následující ustanovení:

- a) Předmluvní povinnost, především informační;
- b) Vyhotovení smlouvy;
- c) Pojistná smlouva, druh, účinky a formální požadavky;
- d) Délka trvání smlouvy, prodloužení a zrušení;
- e) Pojišťovací zprostředkovatelé;
- f) Zvýšené riziko;

⁽⁵¹⁾ Četná ustanovení týkající se zvláštních odvětví, která se vyskytují ve vnitrostátních právních předpisech pojistných smluv, nemají obligatorní povahu a nejsou tedy sama o sobě překážkou vnitřního trhu.

- g) Pojistné;
- h) Předmět pojištění;
- i) Pojištění ve prospěch třetí osoby.

8. Závěry a doporučení

8.1 Pojištění dnes představuje zásadní službu pro obchodní vztahy jednak mezi prodávajícími a poskytovateli a také mezi nimi a spotřebiteli.

8.2 Některé ze základních principů, které upravují uzavírání a platnost pojistné smlouvy, se většinou liší mezi jednotlivými vnitrostátními právními řády členských států EU.

8.3 Tato situace tvoří překážku přeshraničního obchodování s tímto finančním nástrojem a tudíž zamezuje dosažení vnitřního trhu v této oblasti.

8.4 Určitá harmonizace imperativních ustanovení takzvané „obecné části“ pojistného práva může rozhodujícím způsobem přispět k odstranění celé řady překážek a potíží, s nimiž se setkávají pojišťovací společnosti, pojišťovací zprostředkovatelé, pojištěnci a pojistníci, ať už dodavatelé nebo spotřebitelé, při provádění přeshraničních pojišťovacích operací.

8.5 Tento názor jednomyslně sdílejí všechny dotčené strany, které byly v této otázce konzultovány a vyslyšeny.

8.6 Pokud jde o způsob provedení této harmonizace, zdá se, že by se mělo jít cestou postupného sbližování ve snaze v první fázi případně přijmout vzor pojistné smlouvy, který by byl fakultativní ale závazný ve svých termínech a prvcích.

8.7 Během přípravných prací bude nutné přihlížet k návrhům směrnice Komise z roku 1979 a 1980 ve světle úvah a analýz, jimž je podrobilo několik dotčených stran zástupujících občanskou společnost a právní instance členských států, a vzít řádně v úvahu vývoj, který tato oblast v mezidobí zaznamenala.

8.8 Nástrojem Společenství, který by se měl použít, by mělo být nařízení a jeho právní základ, článek 95 Smlouvy.

8.9 Na základě úvah vyjádřených v tomto stanovisku, EHSV naléhavě vyzývá Komisi, aby se k této otázce vrátila a začala studiem srovnávacího práva a srovnávacím studiem vnitrostátních praxí v oblasti pojistných smluv, aby byla potvrzena nutnost, vhodnost a možnost pokračovat v pracích, jež povedou k harmonizaci smluvního pojistného práva na úrovni Společenství.

8.10 V rámci těchto prací, bude nutné vzít v úvahu již dosažené výsledky univerzitních výzkumů v této věci.

8.11 EHSV Komisi doporučuje, aby takto provedené práce byly uveřejněny a aby se staly předmětem veřejné diskuse, a to především prostřednictvím Zelené knihy, jež je nezbytným základem pro vypracování nástroje Společenství, který by byl pokládán za nevhodnější.

V Bruselu dne 15. prosince 2004.

8.12 EHSV si je vědom, že tento významný příspěvek k dosažení vnitřního trhu finančních služeb bude možné konkretizovat pouze při jasné politické vůli členských států podpořit tuto iniciativu harmonizace smluvního pojistného práva.

8.13 EHSV vyzývá Evropský parlament, aby se k této iniciativě připojil a aby jí po obnovení podpory cíle harmonizace imperativních ustanovení obecné části smluvního pojistného práva přiznal vhodný stupeň priority ve své politické agendě.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Cestovní ruch a sport: budoucí úkoly pro Evropu

NEREVIDOVANÝ PŘEKLAD

(2005/C 157/02)

Dne 29. ledna 2004 se Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu rozhodl zpracovat stanovisko vydávané na téma: Cestovní ruch a sport: budoucí úkoly pro Evropu

Specializovaná sekce „Jednotný trh, výroba a spotřeba“, která má na starosti přípravu činnosti výboru na toto téma, schválila toto stanovisko dne 10. listopadu 2004. Zpravodajem byl **pan Pesci**.

Na svém 413. plenárním zasedání dne 15. prosince 2004 Evropský hospodářský a sociální výbor schválil toto stanovisko 144 hlasy pro, 1 hlasem proti, hlasování se zdrželi 2 členové.

Předmluva

Rozkvět lidí, měst a obcí podporuje výměna a sdílení kladných hodnot vycházející z úcty k ostatním a z rozvíjení vzájemného porozumění, tolerance, pohostinnosti a vzájemné ochoty vyměňovat si získané zkušenosti a plány do budoucnosti.

Ve stále se rychleji vyvíjející společnosti charakterizované dalekosáhlými společenskými, geopolitickými a technologickými změnami, kde musí vývoj hodnot alespoň držet krok s materiálním pokrokem, je zřejmě důležité uchopit veškeré příležitosti, velké i malé, sloužící k posilování a šíření těchto hodnot.

Cestovní ruch a sport jsou přirozenými nástroji, které slouží k posilování a šíření hodnot. Jedná se o vlastní společenské a kulturní činnosti i o hospodářské aktivity, které jsou vzájemně propojené a které vzájemně uznávají řadu základních hodnot – zvědavost, schopnost přijímat změnu a učit se a zásadu stejné příležitosti.

Cestovní ruch a sport mohou dále přispívat k dosažení cílů lisabonské strategie, podle nichž by se Evropa měla do roku 2010 stát nejkonzurenceschopnější světovou ekonomikou založenou na znalostech. Zvyšující se hospodářský vliv těchto oblastí se skutečně stává hybnou silou ekonomik v zemích EU.

Přijetí návrhu Ústavní smlouvy, jež poprvé uznává, že cestovní ruch patří do pravomocí EU, by mělo zajistit ještě větší význam tohoto příspěvku. EHSV to považuje za první významný krok k evropskému rozvoji, podpoře a koordinaci politiky pro cestovní ruch a vítá skutečnost, že do výše uvedeného ústavního textu byl zařazen i článek o sportu.

1. Úvod

1.1 Cestovní ruch a sport budou v budoucnosti významně přispívat k hospodářské a společenské prosperitě Evropy. Jejich úlohu všeobecně uznává celý svět.